

แนวทางการสร้างศักยภาพและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นเมืองท่องเที่ยว ในอำเภอสนมั่ง จังหวัดราชบุรี

Guidelines for Potential Building Tourist Destination in Suanpung Ratchaburi

◆ พรธิดา เทพประสิทธิ์

ดร. ศูนย์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Bhorntida Thepprasit

Ph.D., Environmental Center Faculty of Science and Technology, Suan Dusit University

E-mail: ptd_t@hotmail.com

◆ สิมณัส ทรีเดช

ดร. ศูนย์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Simmanus Threedeach

Ph.D., Environmental Center Faculty of Science and Technology, Suan Dusit University

E-mail: simanata@hotmail.com

◆ กนกอร เนตรชู

ศูนย์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Kanokaon Netchu

Environmental Center Faculty of Science and Technology, Suan Dusit University

E-mail: kanokaon17@gmail.com

◆ อนิรุทธิ์ ศรีเลขา

ศูนย์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Anirut Srilekha

Environmental Center Faculty of Science and Technology, Suan Dusit University

E-mail: ah_s125@hotmail.com

◆ ชีระวัฒน์ จันทิก

รองศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Thirawat Chantuk

Associate Professor, Ph.D., Faculty of Management Science, Silpakorn University

E-mail: thirawat.sbc@gmail.com

Received: February 24, 2021; Revised: May 19, 2021; Accepted: July 8, 2021

Abstract

This research aims to study the potential Building Tourist Destination in Suanphueng Ratchaburi. It's a mixed method research include area frame survey and survey data from 400 tourists by using the opinion questionnaire as a research tool. The research results were found that The development approach should start from 3 things that must go together: economic aspects. Tourists were concerned with community participation and community support at the highest level. For the decision to travel in the Suan Phueng district Tourists decide to travel in Suan Phueng District because it will get fresh air. And there are activities, events such as cycling events, running events and concerts, etc. The results of the study showed that the capacity building and development of tourism areas to be a livable city. To the city to visit There should be a guideline for operations in 4 parts: management of tourist attractions. Management of hotels and accommodation Community participation and community support and events in the Suan Phueng tourism area.

Keywords : Development, Eco-Tourism, Suan Phueng District

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างศักยภาพและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นเมืองท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่ และสำรวจข้อมูลจากนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาควรเริ่มจาก 3 สิ่งที่ต้องไปด้วยกัน คือ ด้านของเศรษฐกิจ ด้านของสิ่งแวดล้อม และด้านของสังคมโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับด้านการตัดสินใจมาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งเพราะจะทำให้ได้รับอากาศที่บริสุทธิ์ และมีกิจกรรมงาน Event เช่น งานปั่นจักรยาน งานวิ่ง และงานคอนเสิร์ต เป็นต้น จากผลการศึกษาพบว่าการสร้างศักยภาพและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวให้เป็นเมืองน่าอยู่ สู่เมืองน่าเที่ยว ควรมีกำหนดแนวทางในการดำเนินงานใน 4 ส่วน ได้แก่ การจัดการของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการของโรงแรมและที่พัก การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนชุมชน และการจัดงาน Event ในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้ง

คำสำคัญ : การพัฒนา ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอสวนผึ้ง

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้เจริญเติบโตจนกลายเป็นรายได้หลักของประเทศ เมื่อพิจารณาในด้านรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเติบโตเฉลี่ย (CAGR) จากปี 2557-2561 ในอัตราร้อยละ 14.38 ต่อปี โดยในปี 2561 จำนวนรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเท่ากับ 2,007,503 ล้านบาท โดยที่ผ่านมามีแนวโน้มเป็นพลังขับเคลื่อนที่มีบทบาทชัดเจน อีกทั้งยังเป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องจากรายได้จำนวนมาก จึงส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยมีการแข่งขันสูงโดยเฉพาะการแข่งขันด้านคุณภาพ การบริหารจัดการ และเป็นการบริหารจัดการที่อย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น หากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเชิงเศรษฐกิจแล้วย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมคุณภาพของการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นมาตรฐานสากล และประเทศไทยก็เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพราะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามมากมาย และธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยวจึงกลายเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตมนุษย์และมีอัตราความต้องการมากขึ้นทุกวันเพราะด้วยสภาวะทางสังคมในปัจจุบัน ทำให้มนุษย์เกิดความเครียด อาจจะเครียดจากการเรียนหรือเครียดจากการทำงาน มนุษย์จึงเลือกหาความสุขโดยการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวของมนุษย์ก็จะแตกต่างกันออกไป และในปัจจุบันยังพบว่า นักท่องเที่ยวได้เลือกท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติหรือเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น เพราะต้องการความสบายใจ ความผ่อนคลาย จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวหันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากยิ่งขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหนึ่งในรูปแบบที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวน้อยที่สุด โดยส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวนั้นท่องเที่ยวอย่างมีสติ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการรักษาระบบนิเวศ ทั้งนี้ การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนโดยรอบให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวและให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น (Tourism Authority of Thailand, 2013) และในปัจจุบันพบว่า การท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความนิยมเพิ่มขึ้น โดยประเทศไทยมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามมากมายและเหมาะสำหรับการพักผ่อนเป็นจำนวนมาก เช่น เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา อำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นจากนักท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติใกล้กรุงเทพมหานคร

หากพิจารณาถึงแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นอำเภอเล็ก ๆ อำเภอหนึ่งของจังหวัดราชบุรี ที่มีสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักทางธรรมชาติมากมาย และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว อีกทั้ง “สวนผึ้ง” ยังได้รับชื่อว่าเป็น “ราชินีแห่งดินแดนตะวันตก” เพราะมีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า โดยมีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นทิวเขาระหว่างประเทศ ด้วยเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและความงดงามของป่าไม้ เทือกเขา

และอากาศที่บริสุทธิ์ จุดเด่นของ “สวนผึ้ง” คือ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ จึงมีนักท่องเที่ยวแวะมาเยี่ยมเยือนสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักในอำเภอสวนผึ้งจำนวนมาก (Chaianukul. P., 2014)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้มีการศึกษาวิจัยในพื้นที่ท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี พบการศึกษาของ Kan Na, S., (2013) ศึกษาเกี่ยวกับส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี พบว่า จังหวัดราชบุรีขาดนโยบายส่งเสริมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม รูปแบบการท่องเที่ยวที่ชัดเจน เกิดการใช้ที่ดินที่ผิดประเภท และไม่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลรับผิดชอบ ส่งผลให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรกายภาพ ด้านทรัพยากรชีวภาพ ด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์มนุษย์ และด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Khumthanom, N., and Piangprasert, N., (2015) ที่ได้ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านความต้องการตามส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีความต้องการเรื่อง การดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สมบูรณ์เป็นลำดับแรก จากปรากฏการณ์ข้างต้นจึงส่งผลให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการสร้างความสมดุลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งก่อให้เกิดโอกาสหรือทางเลือกในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจบริบททั่วไปของพื้นที่พื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างศักยภาพและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นเมืองท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านวิธีการดำเนินงานวิจัย คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การสำรวจเชิงพื้นที่ เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่เพื่อดำเนินการบันทึกภาพถ่ายและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งดำเนินการสำรวจโดยคณะผู้วิจัย และการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกับนักท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความสมดุลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ พื้นที่ท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

นิยามศัพท์

ศักยภาพ หมายถึง การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นเมืองท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่ถูกจัดการดูแลอย่างยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ มีการศึกษาด้านการเรียนรู้วัฒนธรรม และ/หรือ สิ่งแวดล้อมเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ในที่นี้หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผนตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชน ชุมชนและเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่ ในที่นี้หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

เมืองท่องเที่ยว หมายถึง เมืองที่มีการสร้างสรรค์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยายแหล่งทรัพยากรของชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการดำเนินวิถีทางของชีวิต เพื่อให้ได้ศักยภาพหรือคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดในที่นี้หมายถึง เมืองน่าอยู่ที่เกิดจากการพัฒนาศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาจากคำภาษาอังกฤษ Ecology หรือนิเวศวิทยากับคำว่า Tourism แปลว่า การท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีคำเรียกอื่น ๆ เช่น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านที่ 2 การศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชน จากทั้ง 3 กระแสนี้ทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนารูปแบบ การท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รักษาระบบนิเวศทางธรรมชาติ นั่นคือ การท่องเที่ยวสีเขียวหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Wong Tubtim, U., 2002) ลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ มุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ มีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับความสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและการพัฒนาอารยธรรมของมนุษย์ในการเอาชนะธรรมชาติ ลักษณะเฉพาะนี้ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ใช่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแม้ว่าจะมีความคาบเกี่ยวกันในพื้นที่ และอาจรวมถึงการท่องเที่ยวที่มีการควบรวมกับกิจกรรมอย่างอื่นด้วย เช่น การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้น

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก และเน้นการส่งเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (Tourism Authority of Thailand., 2013)

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

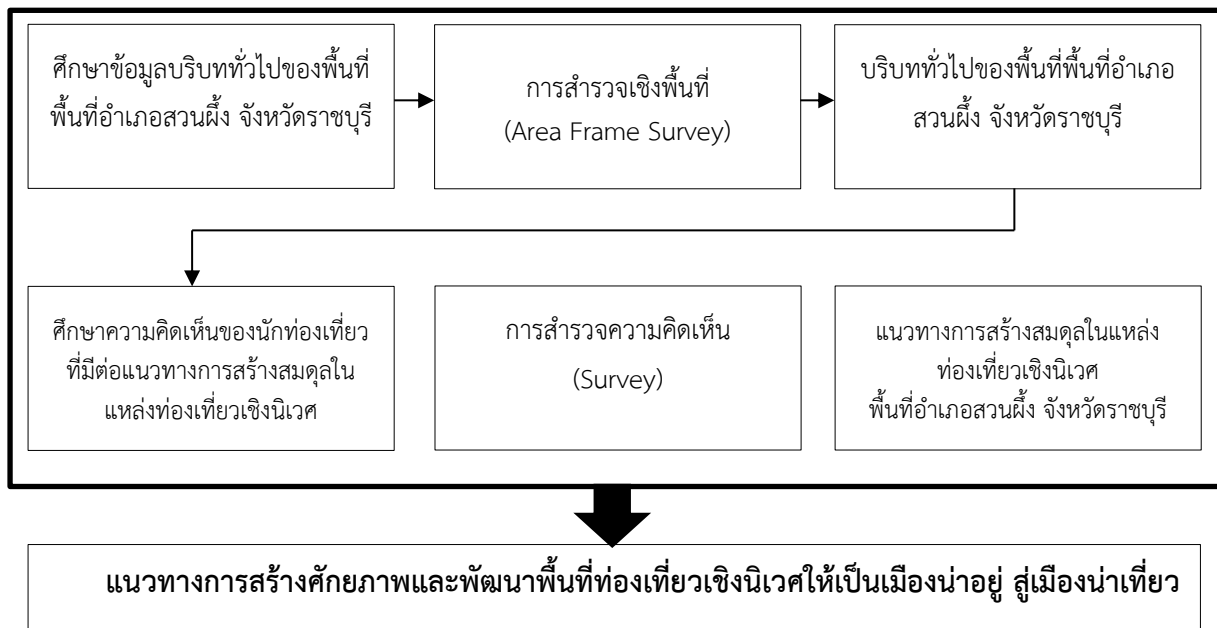
การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Sustainable Tourism) คือ การท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของ และมีส่วนในการจัดการ Suansri, P., (2003) ได้ระบุว่าแนวคิดและต้นกำเนิดของคำว่า อีโคทัวร์ริซึม (Ecotourism) มาจากประเทศตะวันตก มีการให้คำนิยามคำนี้หลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิหลังของแต่ละคน หรือสังคมที่ผู้เขียนหรือนักวิชาการคลุกคลีอยู่ โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาที่คู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในบริบทสังคมไทยที่คนกับธรรมชาติมีความผูกพันใกล้ชิดกัน แนวคิดนี้จึงเน้นบทบาทของคนและชุมชนมากขึ้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน” ซึ่งมองว่าคนและชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมกับส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีแหล่งธรรมชาติเป็นฐาน

แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะเน้นความสำคัญของการควบคุมคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การเอาใจใส่ดูแลจำนวนและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ลักษณะสำคัญ 6 ประการที่ประกอบขึ้นเป็นแนวคิดของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) การจัดการการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค ควรส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อนการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันถึงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับระบบสาธารณูปโภคที่มีอยู่ 2) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น (Local Participation) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ 3) ขอบเขตของการพัฒนา การท่องเที่ยว (Scale of Tourism Development) ควรพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยวได้รวบรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ 4) การใช้วัสดุและผลผลิตจากท้องถิ่น (Local Product) ควรสนับสนุนการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นในการก่อสร้าง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่งและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ด้วย 5) การกระจายรายได้ (Income Distribution) การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็น

รูปแบบที่จะนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน และ 6) การจ้างงาน (Employment) คุณภาพของงานสำหรับคนในท้องถิ่นควรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กล่าวคือ มุ่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูง

กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงขั้นตอน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงขั้นตอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสำรวจเชิงพื้นที่ (Area Frame Survey)

พื้นที่สำรวจ คือ พื้นที่ท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ ประกอบด้วย 1) การสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตการณ์โดยที่คณะผู้วิจัยไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการวิจัยแต่มีโอกาสได้ร่วมในกิจกรรมในฐานะผู้สังเกตการณ์ เพื่อเป็นการศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 2) นักวิจัยเป็นเครื่องมือ หมายถึง ตัวนักวิจัยเองเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูล นักวิจัยเป็นเครื่องมือชนิดเดียวที่สามารถปรับเข้ากับสถานการณ์การวิจัย ซึ่งไม่อาจคาดเดาล่วงหน้าได้ทุกเรื่อง และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ (Lincoln & Cuba, 1985 อ้างถึงในชาย โพธิ์สิตา 2549) โดยในที่นี้คณะผู้วิจัยได้นำตัวเองเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เพื่อเก็บข้อมูลทรัพยากรทางการ

ท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีเครื่องมืออื่นๆ ได้แก่ แบบเช็คลิสข้อมูล สมุดบันทึก และกล้องถ่ายรูปดิจิทัล

การวิเคราะห์ข้อมูล การดำเนินงานในส่วนนี้เป็นการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทางคณะผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ และการถ่ายภาพที่รวบรวมมาจัดเรียบเรียงและดำเนินการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ส่วนที่ 2 การสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น (Survey)

พื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างคณะผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น คือ การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) คณะผู้วิจัยเก็บตัวอย่างที่ยินดีให้ความร่วมมือโดยเป็นนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว (Kamket, W., 2008)

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน คณะผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ Suzie Sangren (1999) แบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน กำหนดความเชื่อมั่น 95% ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จากขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 385 ตัวอย่าง แต่เพื่อความเหมาะสม จึงได้บวกเพิ่ม 4% (15 ตัวอย่าง) เพื่อป้องกันความผิดพลาด ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้จะใช้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 ตัวอย่าง (Alpha 0.05)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแนวทางการสร้างความสมดุลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว ด้านรูปแบบการจัดการของโรงแรม และที่พัก ด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนชุมชน ด้านรูปแบบการจัดงาน Event ในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้ง และด้านการตัดสินใจมาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คณะผู้วิจัยร่างแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถามตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย (IOC) กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำคะแนนที่ได้ไปแทนค่าในสูตร เพื่อคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ต่อไป ถ้าคำถามข้อใดค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ แต่ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามข้อใดน้อยกว่า 0.50 จะต้องนำข้อคำถามนั้นไปปรับปรุงโดยพิจารณาจากข้อเสนอแนะและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ไปดำเนินการทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย (Pretest) จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.87 (Vanichbuncha, K., 2005)

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์โดยใช้ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Phasunon, P., 2010)

สรุปผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่เพื่อดำเนินการบันทึกภาพถ่ายและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า โดยภาพรวมพื้นที่สวนผึ้ง ผ่านมาจำนวน 5 ยุคด้วยกัน คือ ยุคแรก เป็นยุคของการทำเหมืองแร่ ยุคที่สอง เป็นยุคของการทำรีสอร์ทขนาดเล็กสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มออฟโรด ซึ่งถือว่าเป็นช่วงแรกของการเข้าสู่ยุคของการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว ยุคถัดมาเป็นยุคที่สาม เป็นยุคที่รีสอร์ทมีการขยายตัวมากขึ้น โดยจุดเปลี่ยนเกิดขึ้นจาก “คุณพลกฤษณ์ สุขเกษม” หรือคุณธัน ผู้ที่สร้างตำนาน เดอะซีนเนอรีวินเทจฟาร์ม (The Scenery Vintage Farm) ให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมของสวนผึ้ง และนำเสนอให้สวนผึ้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเหมาะสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง (Hi-end) ลำดับต่อมาเป็นยุคที่ 4 ถือเป็นยุคที่เป็นจุดเปลี่ยนอีกหนึ่งยุคของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง (Hi-end) มาเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะนักท่องเที่ยวจำนวนมาก (Mass Tourist) ที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวตามสมัยนิยม ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมมาท่องเที่ยวในรูปแบบของกลุ่มทัวร์ที่จำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้น แต่กำลังซื้อต่ำลง ทำให้พื้นที่ท่องเที่ยวเสียทรัพยากรมากกว่าสิ่งที่ได้รับกลับมา และเข้าสู่ยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่ 5 เป็นการปรับตัวของผู้ประกอบการ ที่เปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) ในรูปแบบการเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ คือ นักท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวพร้อมกับวัตถุประสงค์ที่จะไปออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬา จึงเกิดแนวทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในสวนผึ้ง มีการทำผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพ กิจกรรมปั่นจักรยาน เจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ซึ่งปัจจุบันได้ผลตอบรับที่ดีจากนักท่องเที่ยวและสื่อมวลชนในการช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ผู้ประกอบการต้องการ จากการศึกษาข้อมูล พบว่า จุดเปลี่ยนของการพัฒนาพื้นที่มาหลายรูปแบบ และรูปแบบที่ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ยุคที่ 4 การท่องเที่ยวในลักษณะนักท่องเที่ยวจำนวนมาก (Mass Tourist) ทำให้เกิดขยะในพื้นที่มากขึ้น การใช้ระบบสาธารณูปโภคจำนวนมาก และใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากกว่าสิ่งที่ได้รับกลับมา ทำให้พื้นที่มีความเสื่อมโทรมลงไป แต่เมื่อมาถึงในยุคปัจจุบัน พบว่า ผู้ประกอบการมีการให้ความสนใจในสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ในการที่จะช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม และสร้างธรรมชาติให้กลับคืนมา

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ต่อแนวทางการสร้างสมดุลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ต่อแนวทางการสร้างสมดุลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวทางการสร้างสมดุลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
ด้านรูปแบบการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว	3.91	0.84	มาก
ด้านรูปแบบการจัดการของโรงแรมและที่พัก	3.88	0.81	มาก
ด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนชุมชน	4.22	0.56	มากที่สุด
ด้านรูปแบบการจัดงาน Event ในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้ง	4.09	0.74	มาก
ด้านการตัดสินใจมาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง	4.09	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่การจัดการของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการของโรงแรมและที่พัก และการจัดงาน Event ในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้ง อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการตัดสินใจมาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งเพราะจะทำให้ได้รับอากาศที่บริสุทธิ์ รองลงมา คือ ตัดสินใจมาท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งเพราะมีกิจกรรมงาน Event เช่น งานปั่นจักรยาน งานวิ่ง และงานคอนเสิร์ต เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้น นำมาจัดทำแนวทางการสร้างศักยภาพและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นเมืองท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีรายละเอียดในการดำเนินงานดังนี้

การจัดการของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) แหล่งท่องเที่ยวมีการกำหนดพื้นที่สูบบุหรี่เฉพาะจุด 2) แหล่งท่องเที่ยวควรจัดให้มีการนำถุงผ้าหรือนำถุงมาเองจากบ้านเพื่อใส่สินค้าในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ร้านขายของที่ระลึก และ 3) ร้านค้าภายในแหล่งท่องเที่ยวมีการขายถุงพลาสติกใบละ 1 บาท หากลูกค้าท่านใดต้องการถุงพลาสติกใส่สินค้า เป็นต้น **การจัดการของโรงแรมและที่พัก** ประกอบด้วย 1) โรงแรมและที่พักในพื้นที่สวนผึ้งมีป้ายประชาสัมพันธ์ธงจตุรัสบุรีในห้องพัก 2) โรงแรมและที่พักในพื้นที่สวนผึ้งมีป้ายประชาสัมพันธ์แนะนำให้ลูกค้าเปิดแอร์ที่อุณหภูมิ 25 องศา 3) โรงแรมและที่พักในพื้นที่สวนผึ้งมีป้ายประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าช่วยกันประหยัดน้ำและพลังงานไฟฟ้าภายในห้องพัก เป็นต้น **การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนชุมชน** ประกอบด้วย 1) ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดโซนร้านค้าให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นนำสินค้าเข้ามาขายในพื้นที่ท่องเที่ยว 2) ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีการพื้นที่หรือช่วงเวลาจัดให้มีการแสดงของคนในพื้นที่ 3) แหล่งท่องเที่ยว โรงแรมและที่พักให้การเปิดรับคนในพื้นที่เข้ามาทำงาน 4) แหล่งท่องเที่ยวภายในสวนผึ้งเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังการดำเนินงาน หรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแหล่งท่องเที่ยว 5) มีการแบ่งเงินรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้ในการบำรุงรักษาสสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน และ **การจัดงาน Event ในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้ง**

ประกอบด้วย 1) ผู้จัดงานรณรงค์ให้ผู้เข้าร่วมงาน event นำถุงผ้าและแก้วน้ำส่วนตัวมาใช้งาน 2) การบริการอาหารในงาน event ใช้ภาชนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ถ้วยจากชานอ้อย หรือบรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ (ใบตอง ใบบัว) 3) การบริการอาหารในงาน event ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่มีอยู่ในพื้นที่ หรือนำวัตถุดิบในพื้นที่มาใช้ในการปรุงอาหาร เป็นต้น

อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการสร้างศักยภาพและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นเมืองท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า โดยภาพรวมพื้นที่สวนผึ้งผ่านมา จำนวน 5 ยุคด้วยกัน คือ ยุคแรก เป็นยุคของการทำเหมืองแร่ ยุคที่สอง เป็นยุคของการทำรีสอร์ทขนาดเล็ก สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มออฟโรด ยุคที่สาม เป็นยุคที่รีสอร์ทมีการขยายตัวมากขึ้น เดอะซีนารีวินเทจฟาร์ม (The Scenery Vintage Farm) กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมของสวนผึ้ง สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง (Hi-end) ลำดับต่อมาเป็นยุคที่ 4 เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง (Hi-end) มาเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะนักท่องเที่ยวจำนวนมาก (Mass Tourist) ที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวตามสมัยนิยม ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม และเข้าสู่ยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่ 5 เป็นการปรับตัวของผู้ประกอบการ ที่เปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) ในรูปแบบการเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ ผู้ประกอบการมีการให้ความสนใจในสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ในการที่จะช่วยรักษาสีเขียวและสร้างธรรมชาติให้กลับคืนมา

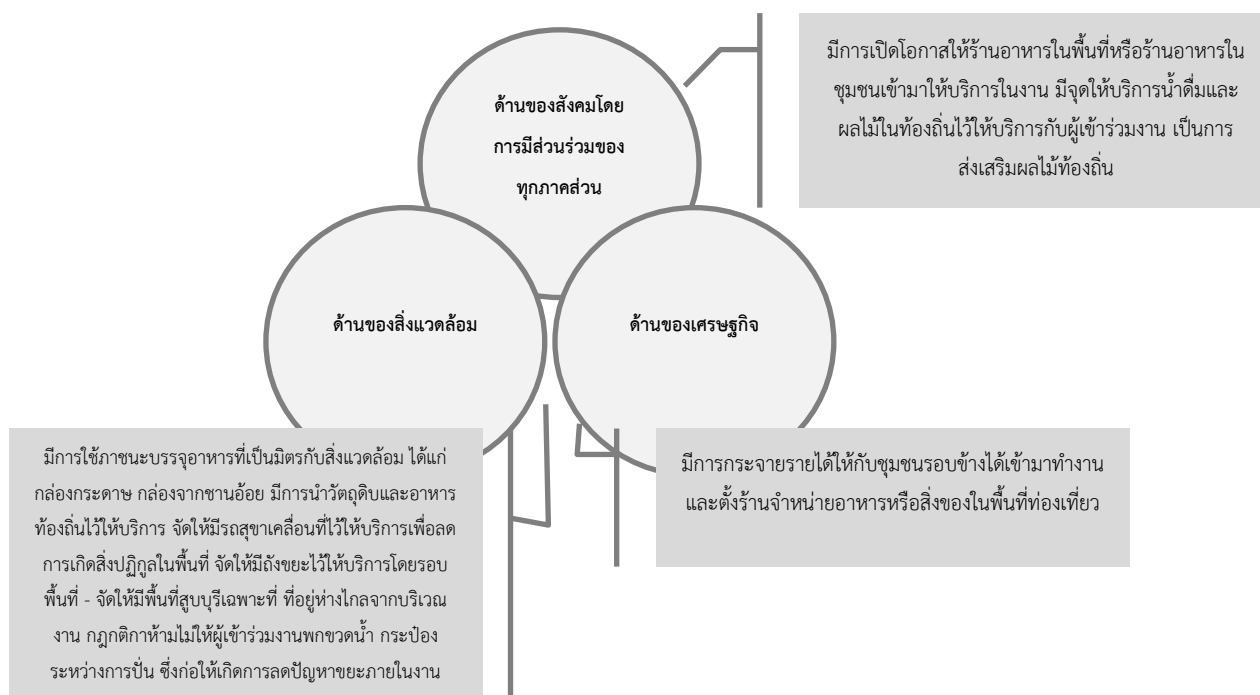
โดยสามารถแสดงวิวัฒนาการของพื้นที่สวนผึ้งตั้งแต่ยุคที่ 1 - ยุคที่ 5 ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 วิวัฒนาการของพื้นที่สวนผึ้ง

จากการเปลี่ยนแปลงของยุคต่าง ๆ ของสวนผึ้ง และมีจุดเปลี่ยนที่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ไปมาก คือ ยุคที่ 4 ของการท่องเที่ยวจำนวนมาก (Mass Tourist) เกิดการเสื่อมโทรมของธรรมชาติ ทำให้ผู้ประกอบการในพื้นที่เกิดแนวคิดที่จะรักษาสีเขียวให้ได้อย่างยั่งยืน โดยสิ่งสำคัญ คือ การมีแนว

ทางการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม และจากการวิเคราะห์สังเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย พบว่า แนวทางในการพัฒนาควรเริ่มจาก 3 สิ่งที่ต้องไปด้วยกัน คือ ด้านของเศรษฐกิจ ด้านของสิ่งแวดล้อม และด้านของสังคมโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สร้างความสมดุล

จากการศึกษาข้อมูลพื้นที่สวนผึ้งในปัจจุบันที่มีการปรับตัวของผู้ประกอบการ ที่เปลี่ยนแปลงกลยุทธ์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) ในรูปแบบการเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ คือ นักท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวพร้อมกับวัตถุประสงค์ที่จะไปออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬา จึงเกิดแนวทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในสวนผึ้ง มีการทำผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพ กิจกรรมปั่นจักรยาน เจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ซึ่งปัจจุบันได้ผลตอบรับที่ดีจากนักท่องเที่ยวและสื่อมวลชนในการช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ผู้ประกอบการต้องการ โดยวัตถุประสงค์การจัดงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับทั้งสุขภาพกาย และใจที่ดี รวมถึงสนับสนุนส่งเสริมผู้หญิงให้ใส่ใจต่อสุขภาพ ผ่านการออกกำลังกายด้วยจักรยาน และส่งเสริมการท่องเที่ยว และสร้างปริมาณนักท่องเที่ยวคุณภาพเข้าสู่จังหวัดราชบุรี จากการสังเกตการณ์ในการจัดงานในรูปแบบการท่องเที่ยว Sport Tourism พบว่า การจัดงานมีการเปิดโอกาสให้ร้านอาหารในพื้นที่หรือร้านอาหารในชุมชนเข้ามาให้บริการในงาน โดยส่วนมากใช้ภาชนะบรรจุอาหารที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กล่องกระดาษ กล่องจากชานอ้อย มีการนำวัสดุคั่วและอาหารท้องถิ่นไว้ให้บริการ จัดให้มีรถสุขาเคลื่อนที่ไว้ให้บริการเพื่อลด

การเกิดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ จัดให้มีถังขยะไว้ให้บริการโดยรอบพื้นที่ จัดให้มีพื้นที่สับบู้หรือเฉพาะที่ ที่อยู่ห่างไกลจากบริเวณงาน มีจุดให้บริการน้ำดื่มและผลไม้ในท้องถิ่นไว้ให้บริการกับผู้เข้าร่วมงาน เป็นการส่งเสริมผลไม่ท้องถิ่น มีกฎกติกาห้ามไม่ให้ผู้เข้าร่วมงานพกขวดน้ำ กระป๋อง ระหว่างการป็น ซึ่งก่อให้เกิดการลดปัญหาขยะภายในงาน หากพิจารณาถึงปริมาณการเกิดขยะภายในงาน จากผลการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณการเกิดขยะภายในงานโดยคณะผู้วิจัย (ศูนย์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต) พบว่า มีปริมาณขยะทั้งสิ้น 286.85 กิโลกรัม และเมื่อทำการพิจารณาสัดส่วนการเกิดขยะต่อผู้เข้าร่วมงานเฉพาะผู้ที่ลงทะเบียนนักป็น จำนวนทั้งสิ้น 638 คน พบว่า ผู้เข้าร่วมงาน 1 คนก่อให้เกิดขยะ 0.45 กิโลกรัมต่อคน สำหรับองค์ประกอบของขยะที่เกิดขึ้นภายในงาน พบว่า ขยะที่มีมากที่สุด คือ พลาสติกขยะไม่ได้ รองลงมา คือ พลาสติกขยะได้ เศษอาหาร และทิชชูเปียก ตามลำดับ

และเมื่อได้ศึกษามุมมองของผู้ประกอบการรีสอร์ทที่พักและผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวอื่น ๆ ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้งนั้น ในด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยว ต่างมองว่า ด้วยพื้นที่สวนผึ้งนั้น ตามลักษณะภูมิศาสตร์ มีความสวยงามอยู่แล้วเนื่องจากมีภูเขาสูงสลับกับพื้นที่ ทำให้มีความเป็นธรรมชาติ สร้างความได้เปรียบทางด้านพื้นที่ ประกอบกับมีแม่น้ำภาชีไหลผ่านเข้ามาบางส่วนของรีสอร์ทจึงสร้างความได้เปรียบทางด้านพื้นที่ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังอำเภอสวนผึ้งได้ โดยแหล่งธรรมชาติที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนในการประกอบอาชีพ ในจุดนี้ก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบการศึกษาวถีชีวิตของคนในชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย โดยผู้ประกอบการท่องเที่ยวมีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับธรรมชาติประหยัดพลังงานและมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐานด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นมีการจัดกรุ๊ปทัวร์บริเวณพื้นที่รอบ ๆ รีสอร์ท โดยให้นักเรียนในพื้นที่เป็นมัคคุเทศก์น้อยให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว โดยชูจุดขายในด้านวิถีชีวิตชุมชนในโครงการ “สวนผึ้งไม่ได้มีแค่แกะ” มีผลิตภัณฑ์จากชุมชน มีฟาร์มผัก ผลผลิตจากชุมชน ในรูปแบบต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ โดยผู้ประกอบการให้การสนับสนุนกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนในการจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวในรีสอร์ท ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับนักเรียนในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และคนในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Prachanan, P., et al. (2007, Cited in Virakul, K., et al, 2013.) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ผลการศึกษา พบว่า ด้านแหล่งอาหารนักท่องเที่ยวทั่วไปทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยนิยมรับประทานอาหารจากร้านอาหารท้องถิ่น และมีการสนับสนุนสินค้าชุมชน

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างความสมดุลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้โครงการวิจัย การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความเห็นด้วยกับด้านรูปแบบการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว ด้านรูปแบบการจัดการของโรงแรมและที่พัก ด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนชุมชน ด้านรูปแบบการจัดงาน

Event ในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้ง และด้านการตัดสินใจมาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง อยู่ในระดับมาก โดยที่ด้านรูปแบบการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว เห็นด้วยและจะปฏิบัติตามหากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่สวนผึ้งมีการดำเนินการกำหนดพื้นที่สูบบุหรี่เฉพาะจุด รมรณงค์ให้มีการนำถุงผ้าหรือนำถุงมาเองจากบ้านเพื่อใส่สินค้าในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ร้านขายของที่ระลึก และร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยวมีการลดใช้โฟมและพลาสติกโดยใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ เช่น ก่อจากขานอ้อย หรือบรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ (ใบตอง ใบบัว) สำหรับด้านรูปแบบการจัดการของโรงแรมและที่พัก เห็นด้วยและจะปฏิบัติตามหากโรงแรมและที่พักในพื้นที่สวนผึ้งมีการดำเนินการงดสูบบุหรี่ในห้องพัก เปิดแอร์ที่อุณหภูมิ 25 องศา ช่วยกันประหยัดน้ำและพลังงานไฟฟ้าภายในห้องพัก สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนชุมชน เห็นด้วยและจะให้การสนับสนุนหากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่สวนผึ้งมีการดำเนินการด้วยการจัดการให้ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดโซนร้านค้าให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นนำสินค้าเข้ามาขายในพื้นที่ท่องเที่ยว พื้นที่หรือช่วงเวลาจัดให้มีการแสดงของคนในพื้นที่ และมีการแบ่งเงินรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้ในการบำรุงรักษาสีแวล้อมและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนรูปแบบการจัดงาน Event ในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้ง เห็นด้วยและจะให้การสนับสนุนหรือปฏิบัติตามหากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่สวนผึ้งมีการจัดงาน Event โดยมีรูปแบบการจัดงานรณรงค์ให้ผู้เข้าร่วมงาน Event นำถุงผ้าและแก้วน้ำส่วนตัวมาใช้ในการบริการอาหารในงาน Event ใช้ภาษาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ก่อจากขานอ้อย หรือบรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ (ใบตอง ใบบัว) ลงทะเบียนเข้าร่วมงานใช้วิธีการลงทะเบียนผ่าน QR Code เพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากร และทิ้งขยะในถังขยะแบบแยกประเภทไว้ให้บริการภายในงาน

สำหรับแนวทางการสร้างความสมดุลให้กับแหล่งท่องเที่ยว ที่ได้จากการศึกษาข้อมูล สรุปแนวทางการสร้างความสมดุลให้กับแหล่งท่องเที่ยวใน 5 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 เน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพผ่านกิจกรรม นำขยะกลับบ้าน และสร้างความตระหนักรู้นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวทางที่ 2 สร้างมวลชน ชุมชน และปลูกจิตสำนึกสังคมในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมจัดการขยะระดับชุมชน แนวทางที่ 3 สร้างความตระหนักรู้ผ่านเยาวชน ลูกหลานให้เป็นผู้สืบทอดอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แนวทางที่ 4 ผู้ประกอบการมีหัวใจในการอนุรักษ์ด้วยการคัดแยกขยะ และบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และแนวทางที่ 5 ความเข้มแข็งของเครือข่ายการบริหารจัดการภาครัฐในการเฝ้าระวังปกป้องรักษาป่าต้นน้ำ ไฟป่า และระบบสุขภาพเพื่อสร้างความยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phongsabut, P., (2007) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อประเทศไทย โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั้นจะช่วยให้มีการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้คงอยู่ต่อไป รวมทั้งการจัดการระบบการท่องเที่ยวในด้านนี้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาข้อมูลพื้นที่ต้นแบบเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอสวนผึ้งจังหวัดราชบุรี พบข้อเสนอแนะจากการศึกษาสำหรับให้พื้นที่อื่น ๆ นำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์สังเคราะห์โดยคณะผู้วิจัยที่ได้จากการศึกษา พบว่า แนวทางในการพัฒนาควรเริ่มจาก 3 สิ่งที่ต้องไปด้วยกัน คือ ด้านของเศรษฐกิจ ด้านของสิ่งแวดล้อม และด้านของสังคมโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยด้านของสิ่งแวดล้อม มีการใช้ภาชนะบรรจุอาหารที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กล่องกระดาษ กล่องจากชานอ้อย มีการนำวัตถุดิบและอาหารท้องถิ่นไว้ให้บริการ จัดให้มีรถสุขาเคลื่อนที่ไว้ให้บริการเพื่อลดการเกิดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ จัดให้มีถังขยะไว้ให้บริการโดยรอบพื้นที่ จัดให้มีพื้นที่สุขบุรีเฉพาะที่ ที่อยู่ห่างไกลจากบริเวณงาน กฎกติกาห้ามไม่ให้ผู้เข้าร่วมงานพกขวดน้ำ กระจก ระหว่งการปั่น ซึ่งก่อให้เกิดการลดปัญหาขยะภายในงาน ด้านของเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ให้กับชุมชนรอบข้างได้เข้ามาทำงานและตั้งร้านจำหน่ายอาหารหรือสิ่งของในพื้นที่ท่องเที่ยว และด้านของสังคมโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการเปิดโอกาสให้ร้านอาหารในพื้นที่หรือร้านอาหารในชุมชนเข้ามาให้บริการในงาน มีจุดให้บริการน้ำดื่มและผลไม้ในท้องถิ่นไว้ให้บริการกับผู้เข้าร่วมงาน เป็นการส่งเสริมผลไม้อุดมถิ่น

2. จากผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความเห็นด้วยกับด้านรูปแบบการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว ด้านรูปแบบการจัดการของโรงแรมและที่พัก ด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนชุมชน ด้านรูปแบบการจัดงาน Event ในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้ง ควรมีการนำแนวทางการสร้างศักยภาพและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวให้เป็นเมืองน่าอยู่ สู่มืองน่าเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการของแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการของโรงแรมและที่พัก 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนชุมชน 4) การจัดงาน Event ไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำแนวทางที่ได้จากต้นแบบเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีไปทดลองใช้ และติดตามผลการดำเนินงาน

2. การวิจัยนี้ไม่สามารถศึกษาได้ครอบคลุมทุกกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการจัดงาน Event ได้ครบทุกกิจกรรม หากสามารถขยายผลการศึกษาให้ครอบคลุมได้ทุกกิจกรรม เช่น กิจกรรมการจัดงานวิ่ง กิจกรรมการจัดงานคอนเสิร์ต และนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบและหาแนวทางการแก้ไข จะทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

References

- Bodhisita, Chai. (2006). Science and Art of Qualitative Research. 2nd edition:
Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research Mahidol University.
- Chaianukul, Phornprapha. (2014). Quality of Service of Tourist Attractions Affecting
Satisfaction of Thai Tourists in Suan Phueng District. Ratchaburi Province.
Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- Kamket, Wannee. (2008). Behavioral Science Research Method. 2nd edition, Bangkok:
Chulalongkorn University Press.
- Kan Na, Sabaithong. (2013). Environmental Impact from Changes in Tourist Land Use,
Suan Phueng District, Ratchaburi Province. Master of Science (Environmental Management)
Faculty of Social and Environmental Development. National Institute of
Development Administration.
- Khumthanom, Naphatsorn. and Piangprasert, Nittaya. (2015). Needs of Thai tourists towards
ecotourism in Suan Phueng District. Ratchaburi Province. Chiang Mai: Graduate
School Chiang Mai University.
- Lincoln, Y., & Guba, E. G. (1985). Naturalistic inquiry. Newbury Park, CA: Sage.
- Phasunon, Prasopchai. (2010). BUSINESS STATISTICS. Bangkok: Top Publishing Company
Limited.
- Phongsabut, Paitoon. (2007). Impact of the tourism industry on Thailand. Thai Encyclopedia
for Youth Volume 27.
- Prachanan, Pisamai. et al. (2007). Consumer behavior of tourism products of tourists.
Southern Isan Province Buriram Rajabhat University: Buriram.
- Sangren, Suzie. (2014). A simple solution to nagging questions about survey, sample size and
validity. Quirk Marketing Research Media, (January 1999). Retrieved from
<http://www.quirks.com/articles/a1999/19990101.aspx>.
- Suansri, Potchana. (2003). Guide to Tourism Management. By the community in Bangkok :
Travel for life and nature project.
- Tourism Authority of Thailand. (2013). TAT Tourism Journal 3/2013. TAT Tourism Journal.
Bangkok.
- Virakul, Kanokkarn. et.al. (2013). Route of Gastronomic Tourism. National Research Council of
Thailand. And The Thailand Research Fund.

Vanichbuncha, Kanlaya. (2005). Statistics for research work. Department of Statistics, Faculty of Commerce and Accountancy Chulalongkorn University.

Wong Tubtim, Udon. (2002). Community and the Management of Ecological and Cultural Tourism in Maehee Subdistrict, Pai District, Maehongson Province. Thailand Science Research and Innovation (TSRI).

Bhorntida Theprasit, Ph.D., Doctor of Philosophy (Management)
Director of the Environmental Center, Faculty of Science and Technology,
Suan Dusit University.

Simmanus Threedeach, Ph.D., Doctor of Engineering (Environmental
Engineering) Researcher of the Environmental Center, Faculty of Science
and Technology, Suan Dusit University.

Kanokaon Netchu, Master of Science (Applied Behavioral Science
Research), Researcher of the Environmental Center, Faculty of Science
and Technology, Suan Dusit University.

Anirut Srilekha, Bachelor of Science (Environmental Science)
Assistant researcher of the Environmental Center, Faculty of Science and
Technology, Suan Dusit University.

Associate Professor, Thirawat Chantuk, Ph.D., Doctor of Philosophy
(Research and Statistics in Cognitive Science), Associate Professor, Ph.D.,
Faculty of Management Science Silpakorn University.